

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdanova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQARISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aйтиева Sevara	

O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI

Aytiyeva Sevara

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
"Biznes boshqaruvi" kafedrası dotsenti, i.f.f.d. (PhD)

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda transport xizmatlarini tashkil etishning asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari va ularning so'nggi yillardagi rivojlanish tendensiyalari kompleks tahlil qilingan. Tadqiqotda transport sohasining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, yuk va yo'lovchi aylanmasi, xizmatlar hajmi, investitsiyalar dinamikasi, infratuzilma rivojlanishi hamda samaradorlik ko'rsatkichlari iqtisodiy tahlil va taqqoslama usullar asosida baholangan. Shuningdek, tarmoq faoliyatiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, raqobat muhiti va logistika tizimining holati tizimli yondashuv asosida o'rganilgan. Tahlil natijalari transport xizmatlari bozorida barqaror o'sish tendensiyasi mavjudligini, biroq infratuzilmani modernizatsiya qilish va raqamlashtirish zarurati saqlanib qolayotganini ko'rsatadi. Maqolada sohaning iqtisodiy samaradorligini oshirish, logistika zanjirlarini takomillashtirish hamda investitsion faollikni kuchaytirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: transport, logistika, samaradorlik, xizmat ko'rsatish, rivojlantirish, avtotransport.

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the main economic indicators of the organization of transport services in Uzbekistan and their development trends in recent years. The study assessed the share of the transport sector in gross domestic product, freight and passenger turnover, volume of services, investment dynamics, infrastructure development, and efficiency indicators based on economic analysis and comparative methods. Also, internal and external factors affecting the activities of the sector, the competitive environment, and the state of the logistics system were studied based on a systematic approach. The results of the analysis show that there is a steady growth trend in the transport services market, but the need for modernization and digitalization of the infrastructure remains. The article develops practical recommendations for increasing the economic efficiency of the sector, improving logistics chains, and strengthening investment activity.

Key words: transport, logistics, efficiency, service provision, development, motor transport.

Аннотация. В данной статье представлен всесторонний анализ основных экономических показателей организации транспортных услуг в Узбекистане и тенденций их развития в последние годы. Исследование оценивало долю транспортного сектора в валовом внутреннем продукте, грузо- и пассажиропотоке, объеме услуг, динамике инвестиций, развитии инфраструктуры и показателях эффективности на основе экономического анализа и сравнительных методов. Также на системном уровне были изучены внутренние и внешние факторы, влияющие на деятельность сектора, конкурентную среду и состояние логистической системы. Результаты анализа показывают устойчивую тенденцию роста рынка транспортных услуг, однако сохраняется потребность в модернизации и цифровизации инфраструктуры. В статье разработаны практические рекомендации по повышению экономической эффективности сектора, совершенствованию логистических цепочек и усилению инвестиционной активности.

Ключевые слова: транспорт, логистика, эффективность, предоставление услуг, развитие, автомобильный транспорт.

KIRISH

Jahonda yalpi xizmat ko'rsatish jarayonlarini modellashtirish, tizimning faoliyat ko'rsatish samaradorligini oshirish, xizmat ko'rsatish ishlari hajmini optimallashtirish, tizimga kirib keluvchi oqim jadalligini xizmat ko'rsatish imkoniyatlari bilan o'zaro muvofiqlashtirish kabi yo'nalishlarida ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ushbu yo'nalishda, jumladan, diskret va uzluksiz holatlarda yalpi xizmat ko'rsatish tizimiga kirib kelayotgan avtomobil transporti vositalarining ishini tezkor va samarali rejalashtirish jarayonlarini modellashtirishga alohida e'tibor berilmoqda. Shu bilan birga, avtotransport va yuklash vositalari faoliyatini o'zaro muvofiqlashtirish tashish jarayonidagi samarasiz yo'qotishlar va xarajatlarni kamaytirishga qaratilgan usullar muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Respublikamizda avtomobil transporti vositalariga xizmat ko'rsatish jarayonini modellashtirish va boshqarish, yalpi xizmat ko'rsatish nazariyasi uslublari va yondashuvlari asosida sochiluvchan qurilish yuklarini tashish texnologiyasini takomillashtirish bo'yicha tadqiqotlar o'tkazish va ularni amalda qo'llash bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yuk tashishni tashkil etishning kichik tadbirkorlik shakllaridan foydalanish asoslari A.J.M. Seco [1], J.H.G. Goncalves, Joao Figueira de Sousa, Anna Ibraeva [2], U. Migari, O. Solvela, G. Uayt, K. Freeman, S. Xarrison, J. Xenderson, D. Xiljers, J. Shumpeter va boshqalar tomonidan o'rganilgan.

Avtotransport korxonalari muammolari bilan shug'ullangan zamonaviy olimlar orasida Yakutin Yu.V. [3], Kurbatov O.N., Konovalova T.V. [4], Nadiryan S.L., Mironova M.P., Mironova Yu.P., Morozova I.A. [5], Melnik T.S. [6], V.V. Pechatkin, M.A. Nikolayev va boshqalarni alohida aytib o'tish mumkin.

Mahalliy olimlar orasida yo'lovchi tashishni tashkil etishning kichik tadbirkorlik shakllaridan foydalanish muammolari hamda kichik biznesni rivojlantirish masalalari S.S. G'ulomov [7], Qaxxorov A.J. [8], N.Q. Yo'ldoshev, M.R. Boltabayev, Z.T. Gaibnazarov, E.A. Muminov, Z.A. Xakimov, S.Sh. Yusupov kabi iqtisodchi-olimlar tomonidan o'rganilgan.

Shu bilan birga, bu sohada mahalliy va xorijiy iqtisodchi olimlarning ko'plab tadqiqotlari mavjud bo'lishiga qaramay, integratsion mahsulotni ishlab chiqarishga asoslangan biznes tuzilmalarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari qo'shimcha tadqiqotlarni talab etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda o'rganilayotgan iqtisodiy jarayonlarni chuqur va kompleks baholash maqsadida iqtisodiy tahlil hamda tizimli tahlil usullaridan foydalanildi. Iqtisodiy tahlil usuli orqali obyekt faoliyatining moliyaviy-iqtisodiy ko'rsatkichlari, resurslardan foydalanish samaradorligi, xarajatlar tarkibi va natijaviylik darajasi miqdoriy jihatdan o'rganildi. Bunda dinamik, taqqoslama, tarkibiy hamda koeffitsiyentli tahlil usullari qo'llanilib, ko'rsatkichlarning vaqt bo'yicha o'zgarish tendensiyalari, o'zaro nisbatlari va samaradorlik darajasi aniqlandi. Shuningdek, omilli tahlil yordamida natijaviy ko'rsatkichlarga ta'sir etuvchi asosiy iqtisodiy omillar ajratib ko'rsatildi va ularning ta'sir darajasi baholandi.

Tizimli tahlil esa tadqiqot obyektini yaxlit bir tizim sifatida ko'rib chiqish, uning tarkibiy elementlari, ichki va tashqi aloqalari hamda funksional bog'liqliklarini aniqlash imkonini berdi. Ushbu yondashuv asosida iqtisodiy jarayonlar "kirish – jarayon – chiqish" modeli orqali tahlil qilinib, resurslar, boshqaruv mexanizmlari va natijalar o'rtasidagi sabab-oqibat munosabatlari ochib berildi. Tizimli yondashuv elementlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni kompleks baholash, muammolarni aniqlash va samarali boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Mazkur ikki metodning uyg'un qo'llanilishi tadqiqotning nazariy va amaliy asoslanganligini ta'minlab, iqtisodiy jarayonlarni chuqur tahlil qilish, ularning barqaror rivojlanish omillarini aniqlash hamda strategik tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyatini yaratdi. Shu tariqa, iqtisodiy va tizimli tahlil usullari tadqiqot metodologiyasining muhim ilmiy-instrumental bazasi sifatida xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasida transportda yo'lovchi tashish xizmati 2015–2023-yillarda o'rtacha 14 foizga o'sganligini, transport turlari bo'yicha esa yo'lovchilarga xizmat ko'rsatish hajmi temir yo'li bo'yicha pandemiya davrini hisobga olgan holda mos ravishda 20,1 va 9,7 mln kishi tashilgan bo'lsa, avtomobilda esa 5 293,2 va 6 270,2 mln kishi yo'lovchi tashilgan (1-jadval).

1-jadval. Transport turlari bo'yicha yo'lovchi tashish va yo'lovchi aylanmasi¹

Ko'rsatkichlar	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023
Tashilgan yo'lovchilar, mln.kishi	3 595,9	3 962,4	4 072,0	5 380,0	5 295,9	6 029,7	6 245,3	6 452,0
temir yo'li	14,6	15,1	14,5	20,1	6,2	7,9	9,0	9,7
avtomobil 1	3 284,7	3 796,4	3 962,6	5 293,2	5 248,5	5 914,2	6 092,1	6 270,2
trolleybus	77,1	16,8	1,6	0,8	0,3	0,5	0,5	0,7
tramvay	92,4	43,3	25,8	11,4	1,2	2,3	2,9	3,4
metropolitan	125,7	89,9	65,6	52,3	38,8	101,8	136,7	162,7
havo yo'li	1,5	0,9	1,9	2,2	0,9	3,0	4,1	5,3
Yo'lovchi aylanmasi, mlrd. yo'lovchi-km	30,9	46,2	83,8	120,1	118,3	137,0	146,5	152,7
temir yo'li	2,2	2,1	2,9	3,8	1,8	3,1	3,6	3,9
avtomobil 1	23,3	38,6	74,5	109,1	113,2	127,9	131,0	133,8
trolleybus	0,3	0,1	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02
tramvay	0,3	0,2	0,1	0,04	0,004	0,01	0,01	0,01
metropolitan	0,9	0,6	0,5	0,4	0,3	0,7	1,0	1,2
havo yo'li	3,9	4,6	5,8	6,8	3,0	5,3	10,9	13,8

Transport turlari bo'yicha yo'lovchi aylanmasi 2023-yilda 152,7 mlrd yo'lovchi km tashkil qilgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2015-yilga qaraganda 32,6 mlrd yo'lovchi km oshganini ko'rishimiz mumkin.

Hisob-kitoblarga ko'ra, 2015-yilda temir yo'l va avtomobil transportida mos ravishda 3,8 va 109,1 mlrd yo'lovchi km, 2023-yilga kelib esa bu ko'rsatkichlar mos ravishda 3,9 va 133,8 mlrd yo'lovchi kmni tashkil etgan bo'lib, yo'lovchi tashish masofasining yo'lovchilar soniga nisbatan ortib borayotganligidan dalolat beradi.

Avtomobil transportida tashilgan yo'lovchilar soni 2015-yilda 5 293,2 mln yo'lovchini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib 6 270,2 mln yo'lovchiga yetgan. Mos ravishda hududlar bo'yicha eng katta ko'rsatkich 2015-yilda Toshkent shahrida qayd etilib, 1 095,1 mln yo'lovchi tashilgan bo'lsa, 2023-yilga kelib bu ko'rsatkich 1 318,9 mln kishiga yetganini ko'rishimiz mumkin (2-jadval).

2-jadval. Avtomobil transportida tashilgan yo'lovchilar soni (mln. yo'lovchi)

	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023
O'zbekiston Respublikasi	3 284,7	3 796,4	3 962,6	5 293,2	5 248,5	5 914,2	6 092,1	6 270,2
Qoraqalpog'iston Respublikasi	110,0	97,0	79,7	111,7	131,4	137,5	144,6	146,8
viloyatlar:	172,3	169,3	412,2	624,4	648,5	715,9	731,7	737,8
Andijon	137,6	149,3	173,1	260,5	267,7	278,4	290,4	292,3
Buxoro	78,3	111,2	58,3	77,3	88,8	95,9	92,2	93,7
Jizzax	188,7	205,7	159,2	257,2	266,4	308,0	316,0	333,5
Qashqadaryo	94,9	100,2	89,9	132,1	158,3	171,0	174,2	178,4
Navoiy	178,6	159,7	307,7	391,8	414,2	447,1	449,9	457,5
Namangan	229,1	233,5	311,9	457,6	415,8	423,4	432,8	436,9
Samarqand	162,3	220,1	163,2	237,7	225,0	265,1	281,3	290,0
Surxondaryo	82,7	96,2	55,0	66,3	73,5	85,0	85,1	87,7
Sirdaryo	561,4	649,2	549,8	647,8	600,5	703,9	731,0	739,2
Toshkent	366,9	427,1	393,0	587,3	582,8	674,2	689,2	697,6
Farg'ona	122,5	211,6	257,8	346,3	368,4	437,6	448,4	459,9
Xorazm	799,4	966,4	952,1	1 095,1	1 007,2	1 171,2	1 225,3	1 318,9

1 Izoh: Alohida faoliyat turlarini hisoblash uslubiyatining o'zgarishi sababli 2010-yildan ma'lumotlar aniqlashtirildi

Bu ko'rsatkich bo'yicha eng past natija Sirdaryo viloyatida qayd etilib, mos ravishda 66,3 va 87,7 mln yo'lovchi tashilganini ko'rishimiz mumkin (2-jadval). 2024-yilning yanvar–mart oylarida avtomobil transportida ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 14 300,3 mlrd so'mga yetdi. Ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmidagi ulushi 11,2 %ni tashkil etdi. 2024-yilning yanvar–mart oylarida yo'lovchi avtomobil transporti xizmatlari ulushi 67,7 foizga yetdi. Avtomobil transporti xizmatlarining umumiy hajmida katta qismi taksi xizmatlariga to'g'ri keladi — 53,5 % (3-jadval).

3-jadval. Iqtisodiy faoliyatning asosiy turlari bo'yicha ko'rsatilgan xizmatlar hajmi (mlrd.so'm hisobida)²

Ko'rsatkichlar	2010	2015	2020	2021	2022	2023
Xizmatlar – jami	27 126,8	78 530,4	219 978,5	284 388,1	366 891,0	470 286,5
axborot va aloqa sohasidagi xizmatlari	2 080,2	5 181,5	13 852,3	17 755,1	24 508,1	32 226,6
moliya xizmatlari	2 643,7	8 206,7	45 783,0	59 733,3	80 849,1	106 363,8
transport xizmatlari	10 524,4	26 817,3	53 662,9	67 238,6	83 985,6	108 477,7
shu jumladan: avtotransport xizmati	5 124,0	16 032,1	28 474,1	36 249,3	41 726,8	51 272,7
yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	292,7	890,6	5 431,7	8 375,4	13 115,6	18 327,3
savdo xizmatlari	6 620,8	21 366,9	57 572,7	72 483,2	89 816,2	110 662,4
ko'chmas mulk bilan bog'liq xizmatlar	809,3	2 757,3	6 016,9	8 081,1	9 581,7	12 064,3
ta'lim sohasidagi xizmatlar	763,1	2 681,4	8 539,4	12 102,6	15 858,4	20 418,4
sog'liqni saqlash sohasidagi xizmatlar	258,0	1 100,4	3 386,7	5 105,9	6 613,1	8 441,2
ijara va lizing bo'yicha xizmatlar	548,0	1 801,6	4 149,0	5 351,0	6 471,7	7 542,6
kompyuterlar, shaxsiy foydalanish buyumlari va maishiy tovarlarni ta'mirlash bo'yicha xizmatlar	624,2	1 724,5	3 347,8	4 680,5	5 707,3	7 021,5
shaxsiy xizmatlar	756,5	2 366,5	5 032,2	6 764,1	8 670,8	10 916,0
me'morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi xizmatlar	299,2	841,0	4 907,5	6 306,8	7 284,2	7 959,7
boshqa xizmatlar	906,7	2 794,7	8 296,4	10 410,5	14 429,2	19 865,0

2020-yil yakunlari bo'yicha sanoat mahsulotlari hajmi 2010-yilga nisbatan 9,6 barobar oshganligini, ishlab chiqaradigan sanoat hajmi shu davrda 10,8 barobar, rezina va plastmassa buyumlar ishlab chiqarish hajmi 12,1 barobarga, koks va neftni qayta ishlash mahsulotlari 6,2 barobar hamda kimyo mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 2020-yilda 2010-yilga nisbatan 10,6 barobar oshganligini ko'rishimiz mumkin (3-jadval).

Jadal rivojlanish davri bo'lgan 4 yilda (2020-yilda 2017-yilga nisbatan) sanoat mahsulotlari hajmi 2010-yilga nisbatan 2,4 barobarga, ishlab chiqaradigan sanoat hajmi shu davrda 2,6 barobar, rezina va plastmassa buyumlar ishlab chiqarish hajmi 2,1 barobarga, koks va neftni qayta ishlash mahsulotlari 6,2 barobar hamda kimyo mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 2020-yilda 2010-yilga nisbatan 2,1 barobar oshganligini ko'rishimiz mumkin. Bunday ijobiy tendensiya, avvalo, Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev tomonidan uzoqni ko'zlab qabul qilingan 2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida belgilangan vazifalarning bajarilishi hamda shu maqsadlarda olib borilayotgan samarali iqtisodiy islohotlar natijasi hisoblanadi.

Transport xizmatlari sohasida oxirgi ikki yillikni ko'radigan bo'lsak, 2022–2023-yillarda 83 985,6 mlrd so'mlik xizmatlar bajarilgan. Bu ko'rsatkich 2023-yilga kelib 108 477,7 mlrd so'mlik xizmatlar ko'rsatilganini anglatib, yildan yilga mamlakatimizda transport sohasi rivojlanib borayotganligidan dalolat beradi.

² Izoh: Alohida faoliyat turlarini hisoblash uslubiyatining o'zgarishi sababli 2010-yildan ma'lumotlar aniqlashtirildi

XULOSA VA TAKLIFLAR

Avtomobil transportida tashilgan yo'lovchilar soni 2015-yilda 5 293,2 mln yo'lovchini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib 6 270,2 mln yo'lovchiga yetgan. Mos ravishda hududlar bo'yicha eng katta ko'rsatkich 2015-yilda Toshkent shahrida qayd etilib, 1 095,1 mln yo'lovchi tashilgan bo'lsa, 2023-yilga kelib 1 318,9 mln kishiga yetganini ko'rishimiz mumkin. Bu ko'rsatkich bo'yicha eng past natija Sirdaryo viloyatida qayd etilib, mos ravishda 66,3 va 87,7 mln yo'lovchi tashilgan (2-jadval).

2024-yilning yanvar–mart oylarida avtomobil transportida ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 14 300,3 mlrd so'mga yetdi. Ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmidagi ulushi 11,2 %ni tashkil etdi. 2024-yilning yanvar–mart oylarida yo'lovchi avtomobil transporti xizmatlari ulushi 67,7 foizga yetdi. Avtomobil transporti xizmatlarining umumiy hajmida katta qismi taksi xizmatlariga to'g'ri keladi — 53,5 %. Demak, yo'lovchi tashishda kichik biznesni rivojlantirish strategik ahamiyatga ega.

O'zbekistonda umumta'lim muassasalari soni, aholining tabiiy ko'payishi hamda avtomobil transporti xizmatining rivojlanishi (avtomobil transportida tashilgan yo'lovchilar soni) o'rtasida bog'liqlik mavjudligi aniqlandi. Mamlakatimizda transportda yo'lovchi tashish xizmati 2015–2023-yillarda o'rtacha 14 foizga o'sganligini demografik o'sish hamda aholi daromadlari bilan bog'lash mumkin.

Amalga oshirilgan ekonometrik modellarga ko'ra, mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi qurilish hajmining 1 foizga oshishi kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi yuk aylanmasining 0,65 foizga oshishiga olib keladi. Ushbu sohada bandlikning 1 foizga oshishi esa kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi yuk aylanmasining 3,005 foizga ortishiga olib kelishi aniqlandi. Shuningdek, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi savdo hajmining 1 foizga oshishi kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi yuk aylanmasining 0,52 foizga ortishiga olib keladi, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi hajmining 1 foizga oshishi esa kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi yuk aylanmasining 1,45 foizga kamayishiga olib kelishi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Seco A.J.M., Goncalves J.H.G. The quality of public transport: relative importance of different performance indicators and their potential to explain modal choice. Urban transport XIII: Urban Transport and the Environment in the 21 st Century. 2017. 313 p; .
2. Ibraeva A., Sousa J.F. Marketing of public transport information provision. Elsevier.2014. 122 p.; Branislav R., Radenko M., Vladana R., Milena I., Dragan L. Marketing research on passenger satisfaction with public transport service in the city of Belgrade. Traffic&transportation. 2015. 47 p
3. Якутин Ю.В., Курбатов О.Н. Особенности маркетинговых услуг в сфере транспортной логистики. Transport Business in Russia. 2010. 15 p.;
4. Коновалова Т.В., Надирян С.Л., Миронова М.П., Миронова Ю.П. Особенности маркетинговых исследований на рынке пассажирских перевозок по заказам в регионе. Отраслевые научные и прикладные исследования: Строительство, Транспорт. 2015. 89 с.;
5. Морозова И.А. Маркетинговое обеспечение развития инфраструктуры рынка транспортных услуг. автореферат дисс. док.экон.наук, 08.00.05. –Волгоград. 2008. - 50с.;
6. Мельник Т.С. Направления и виды маркетинговых исследований в сфере пассажирских перевозок с учетом транспортного сообщения. Вестник Белорусского государственного университета транспорта: Наука и транспорт. - 2017. №1, 102 с.
7. Гулямов С.С. Ижтимоий соҳада инвестицияларнинг самарадорлиги. Монография. – Т: IQTISODIYOT, 2019.;
8. Қаххоров А.Ж. Ўзбекистон автомобиль транспорт тизимида инновацион маркетинг фаолиятини такомиллаштириш. автореферат дисс. иқ.фан.ном., 08.00.11. – Тошкент. 2018. – 57 б.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
